

határozása, vonatkozásainak feltárása s a szépművészetek egyetemes képébe való beillesztése terén folyik.

A körültekintő szerkesztés ezúttal tíz szaktudóst juttat szóhoz, ugyanannyi dolgozattal. Közülök HEKLER Antal az antik plasztikai osztálynak hosszú idők óta legjelentősebb gyarapodásáról, egy Kr. e. IV. századi attikai síremlékről ad behatóan elemező ismertetést. GOMBOSI György egy eddig Orcagnának attribuált trecento-képet, ennek testvére: Nardo di Cione művéül határoz meg. DIVALD Kornél a magyar gótika egyik főemlékéről, a kassai dómról közöl részletekbe menő tanulmányt. YBL Ervin vitathatatlan bizonyítékokkal tulajdonítja a plasztikai gyűjtemény egy Madonna-reliefjét Lorenzo BREGNO XVI. századi velencei művésznek. Adolfo VENTURI, a nagytekintélyű veterán olasz művészettörténész múzeumunk több olasz, jórészt velencei darabját fűzi az eddigi felfogástól eltérő névhez, közülök egyet a TIZIANÉHOZ. BALOGH Jolán egy gyűjteményünkben található, Remete Sz. Antalt ábrázoló alabastromszobornak SANSOVINO iskolájából való eredetét vitatja. HOFFMANN Edith folytatja a rajzgyűjtemény darabjainak exakt módszerű meghatározását, felkutatván azokat a festményeket, melyekhez vagy melyek alapján ezek készültek; ezúttal németalföldi és német rajzokat hoz ily összefüggésekbe. A Bécsben dolgozó FLEISCHER Gyula a magyarországi barokkművészet egyik fontos emlékééről, a HILDEBRANDT-építette féltornyú kastélyról értekezik s annak eddig tévesen attribuált freskóképéről állapítja meg, hogy MAULBERTSCH műve. MELLER SIMON MUNKÁCSY *Krisztus Pilátus előtt*-jének újonnan előkerült vázlatait mutatja be. Végül Felvinczi TAKÁCS Zoltán a Hopp Ferenc Keletázsiai Múzeum festményeinek szakszerű meghatározását adja.

A tanulmányok után a Múzeum s a vele kapcsolatos intézetek vezetőségének az utolsó két évről szóló gyarapodási és munkavégzési jelentését olvashatjuk. A gazdagodás statisztikája egyúttal tiszteletadás mindannak az önzetlen áldozatkésztségnek, mely a mai nehéz, sok jószándékot megbénító viszonyok között is olyan eredményekre vezetett, aminők elérését a szűkös állami dotáció mellett nemcsak megvalósítani, hanem még kifizetni sem lehetett volna. Közműveltségünk minden barátját hálára kötelezi ez a nagylelkű támogatás, de nem kevésbé az intézet vezetőjének mindig éber agilitása is, mely ezt a szerető érdeklődést melegen tartja és jótékonyan gyümölcsözteti. Sz—ő.

Consentius, Ernst: *Die Typen der Inkunabelzeit.* Berlin, 1929. Walter de Gruyter & Co. 8°, 160 l.

A ősnymotványkutatás legfontosabb problémája a keletzetlen ősnymotványok meghatározása. Erre nézve többféle kísérlet történt; a kutatók egy része az ősnymotványok papíryanagának vizsgálatából indult ki, a másik rész a vízjegyeket próbálta a meghatározás alapjává tenni. Henry BRADSHAW (*Collected papers*. Cambridge, 1889.) volt az első, aki az ősnymotványok betűtípusait rendszerbe foglalta és elvül mondotta ki, hogy minden egyes nyomdász külön jellegzetes betűtípust használt és így a betűtípust lehet az ismeretlen nyomdából származó ősnymotványok meghatározásánál alapul venni. BRADSHAW gondolatát Robert PROCTOR fejlesztette tovább és ennek segítségével határozta meg a British Museum nyomdajelzés nélküli ősnymotványait. (*An index to the early printed books in the British Museum, from the invention of printing to the year MD*. London, 1898.) Ezt a BRADSHAW—PROCTOR-féle rendszert Konrad HAEBLER építette ki teljesen, könnyen áttekinthető, tabelláris csoportosításba foglalva az egyes nyomdákban használatos betűtípusokat. A csoportosítás alapját az M betű formája és a betűk nagysága képezte. Ezeknek a tabelláknak a segítségével most már úgy látszott, hogy a keletzetlen ősnymotványok problémája teljesen megoldódott. (*Typenrepertorium der Wiegendrucke*. Halle a/S. 1905—Leipzig 1924. Bd I—V.) Ezt a HAEBLER-féle elgondolást veszi alapul a *Gesamtkatalog der Wiegendrucke* is, amelynek első kötete 1925-ben jelent meg.

CONSENTIUS könyve ezt a BRADSHAW—PROCTOR—HAEBLER-féle gondolatot vizsgálja s arra az eredményre jut, hogy a HAEBLER-féle *Typenrepertorium* egymagában nem alkalmas a nyomdajelzés nélküli ősnymotványok meghatározására. A betűtípus abban a formában, ahogy az BRADSHAW-nál és PROCTOR-nál található, mindenesetre egyik tényezője a meghatározásnak, de a HAEBLER-féle sémába merevítés, amely magának a tudományos rendszer biztonságát tulajdonítja, egymagában még nem egyedül üdvözítő eszköz. A HAEBLER-féle *Typenrepertorium* csak akkor lehetne a meghatározás biztos alapja, ha a nyomdász — mint ahogy HAEBLER ezt az esetek javarészére nézve fel is teszi — minden esetben maga készítette volna betűkészletét s ha ugyanaz a betűtípus minden esetben csak egy nyomdásznál volna fellelhető.

CONSENTIUS nagy apparátussal bizonyítja, hogy a betűmetszés és betűöntés már kezdettől fogva önálló iparág volt s oklevelekben nyomát találjuk annak, hogy már 1444—46-ban is kereskedtek betűkkel, amikor a könyvnyomtatás még lényegében meg sem indult. Oklevelek tanúságainak tömegét sorakoztatja fel arra nézve, hogy a nyomda berendezési

tárgyai és betűkészletei már kezdettől fogva vándoroltak, adás-vétel, örökösödés tárgyát képezték, továbbá, hogy egy betűmetsző és betűöntő több könyvnyomtatónak szállított betűket s ugyanazon típus különböző levonatai különböző nyomtatóknál és különböző helyeken előfordulnak annál is inkább, mert ezek a betűmetszők és betűöntők gyakran egyik helyről a másikra vándorolva egészítették ki a kisebb nyomdák készleteit. Az ősnymotatványokból, elsősorban a HAEBLER-féle *Typenrepertorium*-ból nagyszámú példát idéz arra nézve, hogy egy és ugyanaz a betűtípus különböző nyomdák termékeiben előfordul. A betűk kezdettől fogva vándoroltak s annyira labilisak, hogy nem alkalmasak a magát meg nem nevező nyomdász kilétének meghatározására.

A szerző érvek nagy tömegével dolgozik s az ősnymotatványkutatás történetét s a HAEBLER-féle rendszer cáfolatát egyaránt világos és áttekinthető csoportosításban, szabatosan és meggyőzően adja elő. Érveit a jövő kutatás semmiesetre sem hagyhatja felhasználatlanul.

PUKÁNSZKYNÉ KÁDÁR JOLÁN.

A Fővárosi Könyvtár Értesítője. 1928. VIII. kötet. I—4 sz. 248 l. 8. r.

A Fővárosi Könyvtár évenként kiadja központi könyvtára azévi gyarapodásának válogatott jegyzékét. Ezt az ott használatban álló tizedesrendszer szerint elkészített szaklajstromot ENYVVÁRI Jenőnek a könyvtár nagyérdemű igazgatójának jelentése vezeti be, amely a Fővárosi Könyvtár legéletbevágóbb kérdésével, a WENCKHEIM-palotába leendő átköltözéssel a fiókok felállításával s illetőleg újrendezésével kapcsolatos munkákról számol be s tájékoztat arról az intenzív munkásságról, mely ez intézetben belül folyik s arról a nagymérvű gyarapodásról, mely a helykérdést és a személyzetkérdést előtérbe helyezte. Nem feledkezik meg a jelentés azokról sem, akiknek e teljesítmény lehetősége köszönhető, mondván: «A főváros tanácsának és a könyvtári bizottságnak minden alkalommal tapasztalt, a kultúra megbecsülésétől áthatott támogatása is lehetővé tette, hogy mind a központi, mind a fiókkönyvtárak teljes odaadással szolgálhatták hivatásukat». A könyvtár dologi szükségleteire 430.000 pengőt fordítanak, amiből kizárólag a központi könyvtár gyarapítására rendes javadalmul 132.000 pengő szolgál, amihez a központban még kötésekre, katalogus nyomtatására s hasonló dologi kiadásokra 64.000 pengő járul. Ily anyagi erők birtokában jó lélekkel fejezhetette be jelentését a könyvtár igazgatója mondván: «Nagy feladatokat csak erős lé-